

Inhoud

Hoofdstuk 5 Vrede en gerechtigheid	3
A Inspirerende persoon: Erasmus (1466-1536).....	3
Inleiding	3
Vijf citaten uit Dulce Bellum Inexpertis:	3
B Bijbelse inspiratie Matteüs 5 en 26	6
Inleiding	6
Lees Matteüs 5: 43-44	6
Lees Matteüs 26: 1-5	7
Inleiding op Matteüs 26: 49-55	7
Lees Matteüs 26: 49-55	7
C Kunst en literatuur.....	8
D Gast spreker en ideeën	8
E Liederen.....	9
F Ideeën voor kinderen	10
Inleiding	10
Boek: Koekoe met de groene duimen door Maurice Druon	11
Boek: ‘Sabel’ door <i>Suzanne Wouda</i>	13

Afbeelding 1. Zwaarden omsmeden tot ploegscharen, beeld gemaakt door Jewgeni Wutschetitsch - Geschenk van de Sovjetunie aan de Verenigde Naties (1959). Staat bij het gebouw van de Verenigde Naties in New York. ¹

¹ Foto: Door Neptuul - Eigen werk, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32412758>

Hoofdstuk 5 Vrede en gerechtigheid

Geloof roept op tot vrede en gerechtigheid.

A Inspirerende persoon: Erasmus (1466-1536)

Inleiding

In onze tijd liet Poetin alle Russisch orthodoxe kerken weer staatskerk zijn en hij liet ze in Rusland in hun vroegere glorie restaureren. Gelovigen blij, priesters blij. En zou je die man die zoveel goeds voor de kerk deed dan nu afvallen? Patriarch Kirill van Moskou, de leider van de Russisch-orthodoxe kerk, blijft dan ook achter Poetin staan als deze Oekraïne binnen valt. Maar in Oekraïne verbijstering. Ze gingen samen naar de kerk en nu opeens is die Russisch orthodoxe kerk de vijand. De priesters van de Russisch orthodoxe kerk in Amsterdam spraken zich uit tegen de oorlog en besloten de banden met de leiding in Moskou te verbreken.

- *Hoe komt de manier waarop wereldleiders ge(mis)bruik maken van godsdienst om hun doelen te bereiken en om oorlog te voeren bij jou over?*
- *Waarom denk je dat mensen daarin mee gaan?*

Afbeelding 2
<https://oll.libertyfund.org/person/desiderius-erasmus>

Erasmus (geboren in Rotterdam en overleden in Bazel)

In de tijd van zijn geboorte was de R.K. kerk in west Europa nog staatskerk. Mede door de ontdekking van de boekdrukkunst gingen velen zelfstandiger denken. Ook Erasmus ging zelf de bijbel in de oorspronkelijke taal lezen. Er woedden in die tijd vele oorlogen in Europa. Vorsten en ook de Paus waren op macht en rijkdom uit. Ongeveer in 1510 van onze jaartelling schreef Erasmus: **'Zoet is de oorlog voor wie hem niet kennen'**. Hij schreef het artikel in het Latijn een taal die de geleerden uit zijn tijd in alle landen van Europa verstonden (vergelijkbaar met het Engels van nu). Het artikel heet daarom: **'Dulce Bellum Inexpertis'**.

Dat artikel is vandaag de dag nog even helder als toen hij het schreef.

Vandaar dat het in 1935 door de Wereldbibliotheek uitgegeven werd onder de titel 'Oorlog'. En ... de nazi's vonden de tekst zó tegen hun ideeën ingaan dat ze het boekje verboden en lieten vernietigen.

Om onze ogen opnieuw voor deze heldere bijbelse visie te openen heeft Sieuwert² Haverbroek het nu opnieuw vertaald en uitgegeven.

Vijf citaten uit Dulce Bellum Inexpertis:

1. *Wat is de mens?*

De mens is zwak, weerloos zacht van vlees en vrijwel onbehaard geschapen, zonder noemenswaardige ledematen voor geweld en strijd. Alleen de mens is lange tijd totaal afhankelijk van medemensen voor hij voor zichzelf kan zorgen. De mens heeft een zacht en vreedzaam gezicht, vriendelijke ogen waarin de ziel zich uitdrukt.

² Te bestellen: via sieuwert.haverhoek@gmail.com

Buigzame armen om te omhelzen. Lach en tranen symbolen van gevoeligheid en medelijden. En een stem om anderen te bereiken. Laten we aannemen dat de mens ook zonder onderling verkeer gemakkelijk zou kunnen leven. Maar zonder metgezel zou men toch van niets van het leven kunnen genieten, tenzij men al het menselijke in zichzelf uitroeide, om dan tot een dier te ontaarden? Daarnaast heeft de mens dorst naar kennis.

Tenslotte heeft de scheppende kracht hem een vonk van goddelijke geest ingeschapen opdat hij, ook zonder enige beloning te verwachten, geheel uit zichzelf, zich verdienstelijk zou maken voor alle mensen.

2. *Wat is oorlog?*

Dreunend geschut, stormloop, stervenden, stapels lijken, door menselijk bloed gekleurde rivieren en velden, verkrachte vrouwen, achtergelaten ouderen, broeders en vrienden die elkaar aanvallen zonder één kwaad woord met elkaar gewisseld te hebben. Ouders vol verdriet. Zoveel rampzaligs dat de menselijke ziel alleen al bij de gedachte eraan, huivert. En wat blijft aan het eind over? Een uitgemergeld volk en een bankroete regering. Verachting van alle rechtschapenheid, overtreding van alle wetten en een mentaliteit die tot iedere misdaad in staat is. Deze plaag breidt zich als een besmettelijke ziekte uit en sleept verafgelegen landen mee, hetzij ter wille van de soldij, hetzij ten gevolge van bondgenootschap.

Voor de mens is géén dier gevaarlijker dan de mens zelf. Wanneer dieren vechten doen ze dat omdat honger hen tot razernij brengt, of wanneer ze zich bedreigd voelen of voor hun jongen vrezen. Waarom beginnen mensen en oorlog? Om loze aanspraken.. om nog veel meer belachelijke zaken.

Dat ééns mensen elkaar vanwege honger verslonden of hun bloed dronken - al menen sommigen dat ze dat ook wel uit haat deden - is minder erg dan dat zij elkaar thans op veel wreder wijze doden, met in gif gedoopte pijlen en helse machines. Nergens is meer een spoor van menselijkheid te ontdekken!

God heeft één dier volmaakt zachtmoedig, welwillend, vriendelijk en hulpvaardig geschapen. Wat is er gebeurd dat het tot zulk een monster kon ontaarden?

3. *Hoe de beschaving voortschreed*

Voortdurend voeren we oorlog. Stam tegen stam, stad tegen stad, vorst tegen vorst, volk tegen volk, verwanten tegen verwanten, broeder tegen broeder, zoon tegen vader. Ja, en wat ik nog vreselijker dan dit alles zou willen noemen: christen tegen mens. En ik voeg er, hoewel met tegenzin, als het meest afgrijselijke aan toe: christen tegen christen! Waar is het rijk van de duivels duidelijker zichtbaar dan in de oorlog? Waarom dan mengen wij Christus er in, die zich nooit met oorlog heeft willen inlaten? De apostel Paulus was al verstoord toen er tussen christenen een geschil ontstond en gelastte dat een rechter het zou komen bijleggen. Wat zou hij er van zeggen als hij ons over de hele wereld zag oorlog voeren op onmenselijker en wreder wijze dan heidenen en barbaren?

- *Waarom voeren mensen oorlog?*
- *Wat zeggen de woorden van Erasmus in de laatste alinea jou?*

4. Tijd van vrede

In een tijd van vrede is het of de mensen een nieuwe lente tegemoet straalt. Akkers worden bewerkt, steden verrijzen, wat in verval is geraakt wordt hersteld, wat te gronde is gegaan wordt fraaier herbouwd. De welvaart neemt toe, behoeften stijgen, krachtig heersen de wetten, gemeenschapszin en godsdienst tieren welig: vrede, rechtvaardigheid en menselijkheid doen zich gelden. Ambachten bloeien, de armen vragen niet tevergeefs en groter is de overvloed van de rijken. Schone kunsten worden intensief beoefend, de jeugd ontwikkelt zich, de ouden van dagen genieten een kalme rust, de maagden huwen met goede vooruitzichten en men prijst de moeders gelukkig evenals hun kroost.

- *In hoeverre zie jij deze visie van Erasmus in onze tijd al dan niet terug?*

5. Tijd van oorlog

Zodra de woeste storm van de oorlog opsteekt, overspoelt een onmetelijke zee van rampen heel de wereld. Machtige steden in zoveel eeuwen gebouwd vernietigd. Het bezit van burgers komt in handen van dieven en moordenaars. Angst en gejammer vervult alle huizen. Ambachten verdwijnen. Armen moeten honger lijden of hun toevlucht nemen tot misdaad. Welgestelden betreuren wat hun is ontnomen. Meisjes trouwen niet of worden er op beklagenswaardige wijze toe gedwongen. De verlate huisvrouwen blijven onvruchtbaar en de wetteloosheid heerst. Men lacht om menselijkheid, voor rechtvaardigheid is nergens meer plaats; godsdienst is tot spot geworden, geen enkel onderscheid bestaat meer tussen heilig en profaan. De jeugd ontaardt door alle mogelijke ondeugden en grijsaards vervloeken jammerend hun lange leven. Niemand heeft meer ontzag voor eerbiedwaardige studie.

- *-In hoeverre zie jij deze visie van Erasmus in onze tijd al dan niet terug?*

Erasmus vervolgt: Sinds Christus bevolen heeft het zwaard in de schede te steken is aan Christenen iedere strijd volstrekt verboden, tenzij alleen de allerbelangrijkste strijd tegen de ergste vijanden van de Kerk: tegen hebzucht, haat, eerzucht en vrees voor de dood.

- *Wat betekent het voor onszelf als we de strijd daartegen aan gaan?*
- *Welke strijd zie je voor jezelf daar bij als de moeilijkste?*

B Bijbelse inspiratie Matteüs 5 en 26

Inleiding

Jezus gaat soms fel te keer tegen mensen die hun macht gebruiken en heulen met de vijand om hun eigen positie veilig te stellen en de armen in de kou laten staan. Het gaat hem om een ommekeer in het denken over je medemensen.

Lees Matteüs 5: 43-44

Lees uit [de bijbel online](#) en kies de gewenste bijbelvertaling of lees uit de [Naardense bijbel](#).

Dodo van Uden schrijft hierover³ het volgende: “Jezus laat hier horen dat de woorden die in Tora staan: ‘Heb DIE IS, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf,’ niet goed zijn overgeleverd. Die woorden ‘heb je naaste lief als jezelf’ staan al in Leviticus 19:17-18. Letterlijk staan er drie woorden:

en jij hebt lief ‘we-ahavta’

aan je naaste le-re’ echa

als jij kamocho “

Er staat dus niet : Heb je naaste lief (lijdend voorwerp) maar letterlijk: Heb lief voor/aan je naaste.

S.R. Hirsch schrijft in ‘Der Pentateuch’ deel drie op p.404 over dit vers het volgende:

Heb je naaste lief: ‘naaste’ als lijdend voorwerp veronderstelt een harmonie van gevoelens en gezindheid, die slechts tussen enkelingen bestaat... Zoals tussen David en Jonatan: de ziel van Jonatan was verbonden met de ziel van David en Jonatan had hem (lijdend voorwerp) lief.

Omdat er ‘aan je naaste’ staat, slaat het niet op de persoon zelf, maar op alles wat bij die persoon behoort, op alle omstandigheden die zijn plaats in de wereld bepalen. Dit, zijn wel en wee moeten we lief hebben, alsof het ons eigen welzijn betrof. We moeten ons verheugen over zijn geluk en hem behoeden voor leed, alsof het onszelf bedreigde. Dit is een eis waaraan we zelfs kunnen voldoen, tegenover iemand die ons hoogst antipathiek is. Want deze eis om de ander lief te hebben laat de persoon van de ander volledig buiten beschouwing ...

Verder schrijft S.R. Hirsch in ‘Der Pentateuch’ deel drie over dit vers het volgende: Haat je broeder niet in je hart, maar roep hem ter verantwoording... Dat wil zeggen, wanneer wij ons in onze rechten aangetast of beledigd voelen moeten we óf de hele zaak volledig vergeten en zorgen dat het geen enkele invloed heeft op onze houding en gevoelens jegens hem óf – als we het gevoel hebben dat we dat niet kunnen- geen bittere haat in ons hart laten opkomen, maar de ander openlijk en eerlijk op de zaak aanspreken en hem zo de gelegenheid geven zijn gedrag te rechtvaardigen of goed te maken (...) Als de vermaning om te beginnen zonder gevolg blijft moet je hem herhalen, maar zo gauw je merkt dat hij van kleur verschiet- je merkt dat de vermaning indruk op hem heeft gemaakt mag je er niet mee door gaan. Door alles wat je dan nog verder zou zeggen maak je iemand nodeloos beschaamd...

- *Zou dit voor jou een voorbeeld kunnen zijn van je naaste liefhebben?*

³ ‘Schrijf ze op de tafel van uw hart’ uitg. Volkertsma Stichting voor Talmudica

Het woord kamocho kan ook gelezen worden als bijvoeglijke bepaling bij 'je naaste' dan wordt de vertaling: 'Heb lief je naaste, die is als jij'. Zo gelezen krijg je als antwoord op je vraag: 'Waarom moet ik mijn naaste liefhebben?' te horen: 'Omdat hij/zij is net als jij'. Dan krijgen we te horen: 'Wat jou onaangenaam is doe dat niet aan je medemens. Wat jij zou willen dat ze voor jou deden, doe dat ook voor je medemens. Als jij niet wilt dat iemand iets van jou weg neemt, neem jij dan ook niet iets weg van hem/haar. Als jij geen oorlog wilt, doe dan ook een ander geen oorlog aan.'

(Tot zover de tekst van Dodo van Uden)

Lees Matteüs 26: 1-5

Lees uit [de bijbel online](#) en kies de gewenste bijbelvertaling of lees uit [de Naardense bijbel](#).

Hier vertelt Matteüs dat Jezus is van plan het joodse Pascha in Jeruzalem te gaan vieren. Pascha, het feest dat herinnert aan De EEUWIGE die uitleidt, de weg wijst en bevrijdt uit Egypte.

Inleiding op Matteüs 26: 49-55

Jezus is die donderdag met zijn leerlingen in Jeruzalem. Viert daar het Pascha feest ter herinnering aan de uittocht uit Egypte en zegt, als ze de matses en de laatste wijn gaan drinken, bijzondere woorden. Dan gaat hij die avond met zijn leerlingen naar de hof van de olijven. Hij bidt daar, is tot stervens toe bedroefd. Maar zijn leerlingen staan hem niet bij. Ze vallen in slaap. De hogepriester en de oudsten van het volk hebben een grote bende met zwaarden en knuppels gestuurd om Jezus die nacht gevangen te kunnen nemen. Om zich in de duisternis niet te vergissen hebben ze Judas, één van Jezus' leerlingen, zo ver gekregen om hem met een kus te begroeten. Judas gaat meteen recht op Jezus af.

Lees Matteüs 26: 49-55

Lees uit [de bijbel online](#) en kies de gewenste bijbelvertaling of lees uit de [Naardense bijbel](#).

- *Wat zegt het jou dat Jezus zegt: 'Steek het zwaard terug op zijn plek'?*

C Kunst en literatuur

Onderstaande gedichten uit de bundel van **Erik Dries** 'Onderschat de vragen niet'

Kanonnenvlees

*Kanonnenvlees gezocht!
Voor Vaderland en Eer!
En misschien je allereerste loon!*

*Kanonnenvlees te koop!
Ruil je armoe voor een geweer!
Verlies je enige zoon.*

Wapenhandel is een parasiet

De wapenhandel is een parasiet;
Ze zeggen jouw geld nodig te hebben
om jou te beschermen.
We zien het merendeel van hun dealtjes niet.
Er gebeurt heel veel achter de mooie schermen.

De generaal zei

De generaal zei:
"Jongens, vóór we gaan schieten
Wil ik dat jullie even dertig seconden
bij jezelf te rade gaat
of je je met dit besluit wel kunt verenigen.
Het gaat tenslotte om weerloze burgers
of jongens, precies zoals jij,
die ook maar opgeofferd worden
voor de ideeën van een of andere
Narcistische megalomaan."

Vrede

in het klein is het soms al lastig
als dat wat de ander wil of doet
niet is wat wij willen of doen

Ook in Nederland werden lange tijd geloofsrichtingen tegen elkaar uitgespeeld. Denk maar aan spreuken als: 'Twee geloven op één kussen daar slaapt de duivel tussen.' Voor mensen die de macht willen hebben is het van belang een 'staatsgodsdienst' te hebben, dan kunnen alle andere richtingen als 'duivels' worden aangemerkt. Die moeten dan in tijden van malaise, ziekte en honger en oorlog verdreven of uitgeroeid worden. Ze zijn dan een makkelijke 'zondebok' voor hen die willen heersen. Het grootste deel van de bevolking kan daar tegen opgehitst worden.

D Gastspreker en ideeën

Sieuwert⁴ Haverhoek. Deze weet veel te vertellen over Erasmus en je nu inzetten voor de vrede. Te bereiken via: sieuwert.haverhoek@gmail.com

Een ander die door wat Jezus zei geïnspireerd werd: Menno Simons (1496-1561) de Nederlandse voorloper van de vredelievende doperse beweging zette zich destijds dan ook af tegen het gebruiken van geweld, dat eerdere doperse bewegingen wél hadden gebruikt. Ook hij wist dat zijn leven daardoor in gevaar was. Veel doopsgezinden weigerden door de eeuwen heen dienst als ze verplicht werden opgeroepen tot militaire dienst. Ze voelden zich daarbij ook aangesproken door die tekst in de Bergrede in Matteüs 5: 43-48, waarin Jezus zegt: Jullie hebben gehoord dat er gezegd is: 'U zult uw naaste liefhebben en uw vijand haten. Maar ik zeg u: Heb je vijanden lief en bid voor wie je vervolgen.'

Doopsgezinden vonden in hun gemeenschappen in de zestiende eeuw eigenlijk het 'kloosterleven' opnieuw uit zonder muren en zonder celibaat. Het ging om samen leven, samen werken en samen

⁴ Aan te vragen: via sieuwert.haverhoek@gmail.com

bidden en getuigen van Gods aanwezigheid te midden van een verdeelde gewelddadige wereld in de marge van de bestaande samenleving. (**Erik Borgman** in 'Tragiek en Toewijding')

Na de tweede wereldoorlog waren er ook doopsgezinden die zeiden: 'Wij zijn blij dat we bevrijd zijn door Polen, Amerikanen en Canadezen. Ik weet niet of ik mezelf genoeg in de hand heb om *niet* tot verdediging over te gaan. Dus ter verdediging... 'ja'

- *Hoe sta jij ten opzichte van een dienstplicht als je opgeroepen zou worden?*

Jonathan Sacks zegt: Mensen die een diep vertrouwen hebben in hun eigen geloof ervaren het geloof van anderen niet als een bedreiging maar als een verruiming. Te midden van vele onzekerheden hebben we dat vertrouwen op dit moment hard nodig.

- *Waarom ben je het met Jonathan Sax eens of oneens?*
- *Welke mogelijkheden om je te oefenen in geweldloze weerbaarheid ken je? Wat is volgens jou daarvan het nut? Of waarom vind je dat niet nuttig?*

E Liedereren

Nieuwe Liedboek

- 1003 Stil is de straat
- 1010 Geef vrede Heer, geef vrede
- 1001 De wijze worden en het groot vertoon
- 1002 Een volk op weg gezet

F Ideeën voor kinderen

Inleiding

In de tijd van Jezus werden de Samaritanen gepest. Die uit Judea en Galilea vonden dat je met die uit Samaria *niet* om mocht gaan. Je mocht niet met hen gaan praten en niet bij hen in huis komen, want ze waren zogenaamd vreemd en vijandig. Toch wisten die van Judea heel goed dat die anderen die zij 'vreemd' vonden óók schepselen van God waren. Maar ja, als je steeds maar hoort zeggen: die Samaritanen zijn vreemd en dat zijn onze vijanden. Dan begin je dat makkelijk te geloven! Want zou wat je steeds maar hoort niet waar zijn?

- *Wat vinden jullie?*

De meeste mensen in Jezus' tijd vonden ook dat ze alleen met hun eigen familie en eigen groepje om hoorden te gaan. De wetsgeleerden hadden een heleboel regels. Als je naar de tempel ging moest je helemaal schoon zijn. Handen en voeten wassen.

Jezus laat zien dat het niet om regeltjes precies naleven gaat. Hij laat zien dat al in het oude testament de belangrijkste woorden voor het leven waren: 'Heb God lief met heel je hart, met heel je ziel en heel je verstand en heb de naaste lief als je zelf.' Maar ja, wie is je naaste? Je eigen familie? Je eigen vriendje of vriendinnetje? Een Nederlander/ landgenoot?... Het bleek veel meer te zijn. Daarom vertelt Jezus op een keer het volgende verhaal. De barmhartige Samaritaan

Er was eens iemand die van Jeruzalem naar Jericho ging. Het was heel stil op de weg. Maar plotseling kwamen er twee rovers van achter de rotsen op hem afgesprongen. Ze sloegen hem neer. Ze namen zijn tas af en alles wat in zijn zakken zat, gaven hem nog een trap na en renden met hun buit weg. De reiziger bleef zwaar gewond aan de kant van de weg liggen. Het lukte hem niet meer om op te staan.

Net op dat moment kwam er een belangrijke priester van de tempel in Jeruzalem langs. Hij zag de gewonde liggen. Maar wilde zich niet verontreinigen. Volgens de regels kon je dan de dienst in de tempel niet goed uitoefenen. Hij deed net of hij de gewonde niet gezien had, stapte naar de andere kant van de weg en vervolgde daarna zijn weg.

Even later kwam er een Leviet aan. Een Leviet was iemand die óók in de tempel werkte. Hij hielp de priesters, zorgde voor de tempel en hielp met de muziek in de tempel. Ook de Leviet zag de gewonde wel, maar deed net of hij hem niet zag en liep voorbij...

Even pauze: met de vraag:

- *Wat zou die gewonde gehoopt hebben toen hij die naderende voetstappen hoorde?*
- *Wat zou er door hem heen gegaan zijn toe die voetstappen zich verwijderden en niet naar hem toekwamen?? Wat denken jullie?*

Er komt nóg iemand aan lopen. *Iemand die niet* in Jeruzalem woont. Hij komt uit een land dat Samaria heette. En de mensen van Samaria vinden de mensen van Jeruzalem niet aardig en de mensen van Jeruzalem vinden de mensen van Samaria niet aardig. Je hoorde niet met elkaar om te gaan. En wat doet deze Samaritaan? Hij ziet de gewonde liggen en blijft staan! Hij stapt van zijn ezel af. Loopt naar de gewonde toe. Draait hem om. Daarna pakt hij olie en wijn uit zijn bagage om de wonden schoon te maken. Dan verbindt hij de wonden en tilt de gewonde op zijn eigen ezel en brengt hem zo naar een herberg. In de herberg verzorgt hij de gewonde die dag. Maar de volgende dag moet de Samaritaan verder reizen. Dan geeft hij de eigenaar van de herberg geld om verder voor

de gewonde te zorgen. Ook belooft hij dat hij die herbergier? nog meer zal betalen als hij niet genoeg betaald heeft voordat de gewonde weer zelfstandig kan vertrekken.

Nadat Jezus dit verhaal aan de wetgeleerde heeft verteld, die hem vroeg: 'Wie is mijn naaste?' Stelt Jezus aan de wetgeleerde de vraag: 'Wie denkt u nu dat de naaste is geweest van de man die in handen van de rovers was gevallen?'

Vraag aan de kinderen:

- *Wat denken jullie dat die wetgeleerde antwoordde?*

Nou, jullie zijn wijzer dan die wetgeleerde. (Want die zat zo in het vijand denken naar de Samaritanen toe vast dat hij jullie antwoord niet over zijn lippen kon krijgen.)

Hij antwoordde *niet*: de Samaritaan.

- *Waarom denken jullie dat hij dat niet zei?*

De wetgeleerde antwoordde: 'die hem barmhartigheid bewees.'

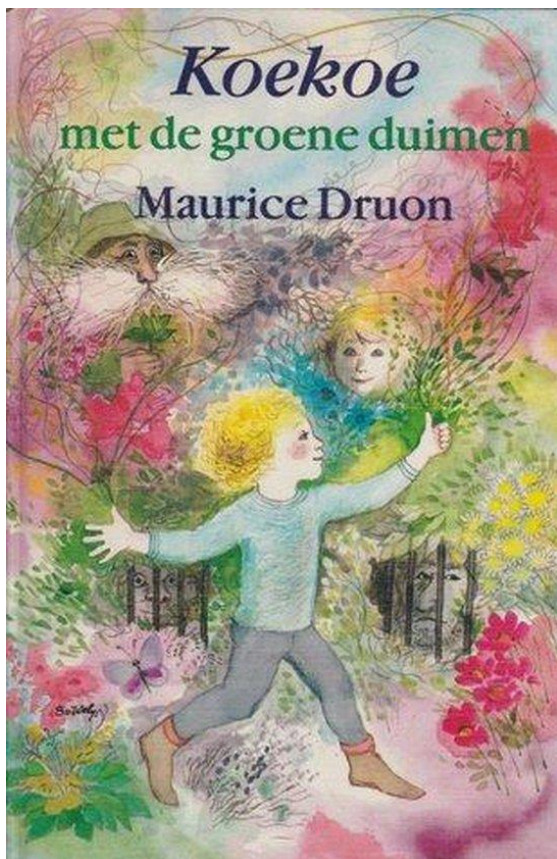
Aan de andere kant was dat ook een heel mooi antwoord...

- *Wat zou dat woord betekenen?*

Dat antwoord laat horen dat je iedere mens, elk kind, elk mens mag zien staan en dat iedereen er mag zijn. En dat pesten of net doen of iemand er niet bij hoort, niet is wat Jezus bedoelt als hij zegt dat het er om gaat God lief te hebben en je naaste die is als jezelf.

Boek: Koekoe met de groene duimen door Maurice Druon

vert. Adraan Morriën. Verkrijgbaar in bibliotheken.

Korte inhoud hieronder:

Koekoe is het zoontje van een machtig wapenfabrikant en voorbestemd de leiding van vaders bedrijf over te nemen. Maar deze verwachting zal niet in vervulling gaan, want Koekoe is geen gewoon kind. In zijn hoofd wil niets blijven hangen van alle meningen, die grote mensen voor zich zelf en hun kinderen hebben uitgedacht en waarmee zij hun kinderen tot volwassenen proberen op te voeden. Koekoe begrijpt daar helemaal niets van. Hij begrijpt niet waarom kanonnen gemaakt moeten worden en al helemaal niet waarom zijn vader kanonnen verkoopt aan twee elkaar bestrijdende landen. Dat is nu eenmaal handel, krijgt hij te horen. Maar Koekoe doet een grote ontdekking; hij heeft 'groene duimen'. De tuinman legt hem uit dat in bijna alle dingen bloemzaadjes verborgen zitten, die door aanraking met 'groene duimen' tot leven gebracht kunnen worden. Vanaf dat moment maakt Koekoe zich geen zorgen meer

over de meningen van grote mensen en is hij de machtigste mens ter wereld. De tuinman, oftewel De Snor bewaart het geheim zorgvuldig, zodat niemand – behalve Koekoe en de Snor- begrijpt waar al die bloemen vandaan komen die plotseling op de wonderlijkste plekken blijken te ontspringen, zelfs in de plaats van kogels.

Citaten uit p.59, 60, 61: Op een dag hoorde Koekoe de grote mensen fluisteren over oorlog. Koekoe maakte zich van de oorlog een voorstelling als van iets smerigs, want de mensen spraken er altijd fluisterend over. Was het een ziekte, nog erger dan dronkenschap, gevaarlijker dan armoede? Hij wou er meer over weten en vroeg het aan mijnheer Snor. 'Ik ben er tegen omdat zelfs een kleine oorlog een heel grote tuin kan vernietigen.'

'Vernietigen? Hoe bedoelt u?' 'Ik bedoel verwoesten, wegvagen tot stof maken. Mijn eigen tuin heb ik zien wegvagen in twee minuten waren alle bloemen gestorven en lagen de kassen aan scherven. En het kan nog erger Amalia heeft haar zoon verloren. Anderen verliezen een arm of een been. En er zijn er die hun hoofd verliezen. In de oorlog verliest iedereen wat.'

Koekoe zag in dat oorlog de grootste wanorde was die er op de wereld bestond. Want iedereen verloor in een oorlog wel iets waaraan hij het meest gehecht was.

P.68 Die avond ging Koekoe met heel veel zaden de fabriek in. Hij liep langs de kanonnen en langs de kogels, hij klom in de kisten en in vrachtwagens.

P.70 In de kranten stonden een paar dagen later vreemde berichten: De oorlog, die verwacht was, had niet plaats gevonden. En dat was te wijten aan de technische onkunde en onbetrouwbaarheid van de fabriek die ze geleverd had. Klimplanten, wilde wingerd en kleeftbloemen hadden wortel geschoten in de kisten met wapens. Er had een onontwarbare kluwen kleeftkruid om de mitrailleurs gezeten. De lijm van het zwarte bilzekruid had alles nog erger gemaakt. Motoren en carburatoren zaten onder het springkruid. De geschutstorens zaten muurvast. Stekelige twijgen maakten de tanks onbruikbaar. Daslook en stinkende kamille groeiden in de megafoons. Geluidloos, verlamd en onschadelijk waren beide legers tegenover elkaar tot stilstand gekomen.

P.73 De kanonnen schoten een lading viooltjes tegen de helm van een generaal. Je kunt een land niet met bloemen veroveren en bij een bloemencorso kun je geen boos gezicht blijven trekken. De twee legers sloten ogenblikkelijk vrede. Beide trokken zich terug in de woestijn, roze als bruidssuiker. Aan de hemel werd de eenzaamheid en de vrijheid overgelaten.

Zie verder ideeën op [Kennisnet voor digitaal lesmateriaal over oorlog en vrede.](#)

Boek: 'Sabel' door *Suzanne Wouda*

Het is het verhaal van Max, een jongen die tijdens de Duitse bezetting van Nederland samen met zijn familie wordt opgepakt en in Kamp Vught belandt. Hij heeft daar één houvast: de rode kater Sabel. Door de ogen van Max zien wij de wereld om hem heen steeds kleiner worden. Hij klampt zich vast aan kleine, alledaagse zaken en datgene wat hem vertrouwd is. Het boek gaat over de deportatie van Joodse kinderen in de jaren 1942-1943, die uiteindelijk resulteerde in de verschrikkelijke kindertransporten van juni 1943.
Zilveren Griffel 9+ 2018

Brigitte van de Kinderboekwinkel schreef over 'Sabel':

Sabel is prachtig en aangrijpend! Je leest het verhaal door de ogen van Max, die aan de harde werkelijkheid van het leven in kamp Vught probeert te ontsnappen door middel van fantasie.

"Vroeger dacht ik dat als je kleurenblind was, je helemaal geen kleuren zag. Alleen een wereld in grijstinten. Dat zie ik nu. Lichtgrijs, donkergrijs, tussenin-grijs. De kinderen, de barakken, de lucht. En een rode flits. Sabel."

Met *Sabel* bewijst Suzanne Wouda opnieuw dat ze in staat is prachtige historische romans te schrijven, over hoe goed kinderen in staat zijn met ramp en tegenspoed om te gaan. De fantasierijke Max blijft tijdens de Tweede Wereldoorlog het harde bestaan in kamp Vught de baas door te dromen dat zijn rode kater Sabel hem gezelschap houdt.

Een aanrader voor kinderen vanaf 10/11 jaar, maar zeker ook voor volwassenen.

'In Engeland is een beweging opgezet onder leiding van Unicef, de Rights Respecting Schools. Deze scholen hanteren het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind als pedagogisch uitgangspunt.

De rechten én de plichten van leerlingen staan centraal. Dat houdt in dat rechten wederkerig zijn: elk kind heeft rechten, maar moet dan ook dezelfde rechten van anderen respecteren.

Op die manier wordt bijvoorbeeld het pestprobleem aangepakt: jij hebt het recht om niet gepest te worden, maar dat kan alleen als jij de ander datzelfde recht gunt.